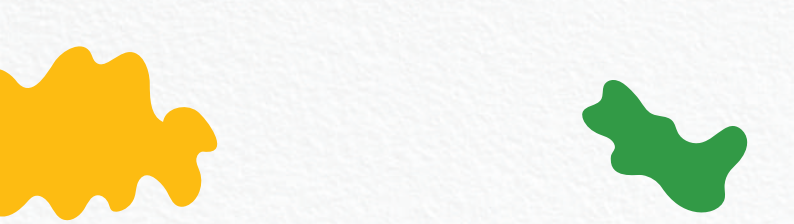

**LAUTUS
VIDE**

AR CIENŲ PRET VIDI

KOMPOSTĖŠANAS ROKASGRĀMATA

Jau 2020. gada maijā uzsākām bioloģiski noārdāmu atkritumu dalītu vākšanu, piedāvājot iedzīvotājiem savā pagalmā izvietot gan speciāli tam paredzētas atkritumu tvertnes, gan iegādāties marķētus atkritumu maisus.

Dalīti vāktu bioloģisko atkritumu izvešana ir lētāka kā sadzīves atkritumu izvešana. Taču, ja iedzīvotājam ir arī savs piemājas dārzs, tad atsevišķi nošķirot bioloģiskos atkritumus, tos var kompostēt un sagatavot kvalitatīvu un augstvērtīgu organisko mēslojumu. Tā ietaupot līdzekļus gan par atkritumu izvešanu, gan par papildus mēslojuma pirkšanu.

Kompostu parasti izmanto kā mēslojumu, bet tas palīdz arī mainīt augsnes konsistenci – piemēram smagās māla un smilšmāla augsnes padarīt vieglākas, augiem izmantojamākas.

KO DRĪKST IEVIETOT MĀJAS KOMPOSTĀ?

Bioloģiskie atkritumi pamatā veidojas virtuvē un dārzā, tos var pārstrādāt māsaimniecība pati. Tie ir kompostējami atkritumi, kas sadalās baktēriju darbības rezultātā un izmantojami kā mēslojums. Kopumā bioloģiskie atkritumi veido gandrīz pusi no māsaimniecībā radītajiem atkritumiem.

KOMPOSTĒT VAR:

- dārzeņu un augļu mizas, sēklas !!! ja kāda no sēklām ir dīgtspējīga, tad augs būs jāizņem;
- termiski apstrādāta ēdiena atliekas;
- olu čaumalas;
- tējas un kafijas biezumus;
- papīra tējas maisiņus un kafijas filtrus;
- citus līdzīgus pārtikas atkritumus;
- vītušus ziedus, augus un to saknes;
- kritušās lapas
- pļauto zāli;
- nezāles !!! nezāles drīkst likt kompostā, bet nevajag tām ļaut augt virs komposta kaudzes;
- nelielus zariņus un stiebrus (~5 cm gari);
- citus līdzīgus zaļos dārza atkritumus.

KO NEDRĪKST IEVIETOT MĀJAS KOMPOSTĀ?

Neskatoties uz organisko izcelsmi, atsevišķus mājsaimniecībā radītos bioloģiskos atkritumus tomēr nedrīkst ievietot kompostā. Tie sadalās pārāk lēni vai pat aptur sadalīšanās procesu, pelē un veido nelabvēlīgu vidi baktērijām vai satur bīstamas vielas, radot piesārņojumu.

KOMPOSTĒT NEVAR:

- eļļu;
- dzīvnieku ekskrementus, liemeņus un kaulus;
- liela apjoma vai termiski neapstrādātas gaļas vai zivju atliekas;
- papīru un salvetes;
- lielus zarus un koku gabalus !!! no tiem var gatavot mulču, šķeldojot;
- lielu daudzumu maizes vai citus miltu izstrādājumus;
- medikamentus;
- jebkurus cita veida neorganiskus atkritumus – plastmasas (t.sk., bioplastmasa), stikla, metāla, ķīmikālijas saturošu u.tml.

KĀ BIOĻOĢISKOS ATKRITUMUS IEKŠTELPĀS ATDALĪT NO PĀRĒJIEM ATKRITUMIEM?

Virtuves atkritumus, tāpat istabas ziedu un augu atkritumus ikdienā ir ērti savākt nelielā, slēgtā tvertnē, kas novietota tuvu to rašanās vietai. Bioloģisko atkritumu tvertni ir nepieciešams regulāri iztukšot un izmazgāt, lai izvairītos no nepatīkamu smaku rašanās iekštelpās. Šādas tvertnes var iegādāties mājsaimniecības preču veikalos.

KUR VEIKT KOMPOSTĒŠANU?

Kompostu labāk veidot tālāk no dzīvojamām ēkām. To ieteicams izvietot dārza ēnainajā daļā, jo saulē atkritumi izžūst, tādēļ tiem būs nepieciešams vairāk ūdens.

Ikvienam ir iespēja:

- **veidot komposta kaudzi**, kuru ilgstoši nedrīkst pārklāt ar plēvi, jo kompostēšana ir aerobs process, kam noteikti ir nepieciešama gaisa pievade;
- **pašrocīgi izgatavot kompostēšanas kasti**, taču jāatceras, ka nedrīkst izmantot šiferi (kas satur azbestu) vai citus bīstamus materiālus;
- **iegādāties gatavus kompostēšanas konteinerus**, kuri ir gan izskatīgi, gan ērti lietojami, turklāt izgatavoti no materiāliem, kas nekaitē kompostam.

Kompostēšanas konteineram vai pašu izgatavotai kastei ir jānodrošina kompostēšanai nepieciešamo darbību veikšana – gaisa piekļuve, komposta apmaisīšana, masas izsilšana, mitrināšana un izņemšana tālākai lietošanai, kā arī aizsardzība pret grauzējiem.

KĀ IZVĒLĒTIES KOMPOSTĒŠANAS KONTEINERU?

Vienkāršākais veids, kā iegūt kvalitatīvu kompostēšanas konteineru, ir to nopērkot veikalā. Lielākā priekšrocība iegādātām tvertnēm ir komposta aizsardzība no kaitēkļiem un dzīvniekiem, kā arī laba ventilācija un iespēja izkarsēt masu.

Tomēr pastāv arī iespēja pašam izgatavot kompostēšanas kasti, ņemot vērā sekojošas prasības:

- tās materiālam ir jābūt izturīgam pret temperatūras un mitruma svārstībām;
- tās iekšpusei ir jābūt ar vertikāli rievotām sienām, kas traucē atkritumu pielipšanu pie sienām, līdz ar to veicinot gaisa cirkulāciju;
- tās sānos un vākā jābūt iestrādātām atverēm gaisa cirkulācijas nodrošināšanai;
- tās lejas daļā vai sānos ir jābūt iestrādātai atverei, pa kuru gatavo kompostu var viegli izņemt;
- tās pamatnē ir jābūt ieklātam režģim vai tam jābūt novietotam uz cietas pamatnes klājuma, lai izvairītos no grauzējiem;
- tās tilpumam ir jābūt atbilstošam plānotajam bioloģisko atkritumu daudzumam, kas tiek radīts 1-2 mēnešu laikā.

!!! Jāievēro, ka pašgatavota komposta kaste neveicinās tā sadalīšanos aukstajā laika periodā.

KĀ PAŠAM IZGATAVOT KOMPOSTĒŠANAS KASTI?

Sagatavo līdzenu laukumu dārza ēnainajā daļā, kurā iekārtot kompostēšanas vietu, lai tas tik ātri neizžūtu.

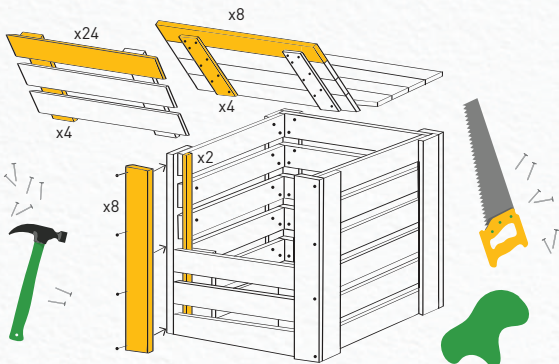
Sagatavo impregnētus koka dēļus, metāla režģi un darba instrumentus (zāģi, naglas, āmuru, eņģes, skrūves u.c.).

Izveido stingru karkasu, kuram apkārt piesit impregnētos koka dēļus ar 1 cm atstarpi starp tiem, vai no dēļiem uzreiz veido izturīgas kastes sienas.

Kastes priekšējo sienu vai tikai tās daļu veidot kā uzkarināmu vai atveramu, lai gatavo kompostu var viegli izņemt.

Pamatnē ieklāj režģi, lai kompostu pasargātu no grauzējiem.

Izveidot viegli paceļamu vāku - augšējo dēlīšu kārtu kastei apsīt ar līstēm un atsevišķi izveidoto vāku tām piestiprina kā viegli paceļamu.

KĀ PAREIZI VEIDOT KOMPOSTU?

Dabiskās baktērijas, kas ir galvenais organisko atkritumu sadalītājs, ir dzīvas būtnes! Tām ir nepieciešams mitrums (~60%), gaiss un sabalansēta pārtika – dabiskie organiskie atkritumi. Tas nozīmē, ka kompostēšanas materiālam ir jābūt iespējami dažādam – jāsaturs gan oglekļa daļa (sausās lapas, salmi), gan slāpekļa daļa (zaļā zāle, nezāles), gan viegli sadalāmā pārtika (~20% no kopējā apjoma).

Sausi koku zari

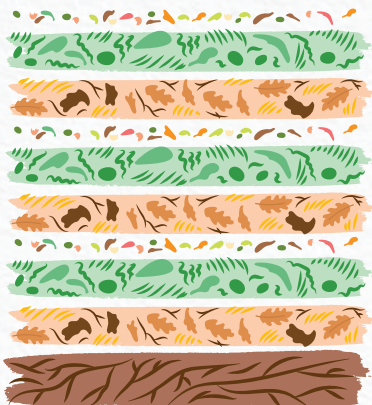
Sausas lapas,
salmi, sīki koku zari
(40%)

Zāle, nezāles,
zaļie atkritumi
(40%)

Pārtikas atliekas
(20%)

Komposta pirmajā kārtā ieklāj smalkus sausus zarus, tas uzlabos gaisa cirkulāciju, pārējās sastāvdaļas jāliek pēc iespējas jaukti. Tāpat tās ir nepieciešams sasmalcināt, lai atkritumi ātrāk tiktu pakļauti mikroorganismu iedarbībai. Taču jāatceras, ka pārāk smalkas sastāvdaļas var radīt masas sablīvēšanos un gaisa cirkulācijas mazināšanos.

Komposta sastāvs kompostēšanas laikā ir vairākas reizes jāpārcilā ar nelielu lāpstu vai citu piemērotu darba rīku, tā veicinot gaisa piekļuvi. Lielu kaudzi ir jāpārrok pilnībā, bet mājas kompostam tas nav tik būtiski, tam pamatā jā sajauc virsējās kārtas.

Ja komposta veidošanās ir apstājusies, tas ir jāmitrina, savukārt, ja tas ir sācis pūt – jāpievieno sausās sastāvdaļas. Kompostējamajam materiālam ir jābūt mitram, taču no tā nedrīkst tecēt ārā ūdens. Tāpat komposta veidošanos var veicināt ar speciāliem, dabīgiem komposta veidošanas paātrinātājiem, kuri nopērkami dārza preču veikalos.

KAD KOMPOSTS IR GATAVS?

Komposta sadalīšanās ātrums ir atkarīgs no temperatūras, jo lielāka kaudze, jo ātrāk tā izsils. Kad komposts gatavs (pēc 2-3 mēnešiem) tas no konteinera ir jāizņem un jānokrauj kaudzē galīgai nogatavināšanai. Komposts ir izmantojams vidēji pēc 3 mēnešiem no tā veidošanās sākuma kā augsnes uzlabotājs un mēsloātājs.

!!! Uz komposta nav ieteicams stādīt augus vai dārzeņus, ja tas paredzēts mēslošanai, tāpat komposts jāpasargā arī no nezālēm.

Komposta gatavību nosaka pēc smaržas un izskata – gatavam kompostam ir patīkama augsnes smarža, tas ir irdens un viendabīgs, rokā paņemts saglabā plaukstu formu, neiztek un neizbirst. Ja kompostā atrodami vēl nesadalījušies bioloģisko atkritumu gabali, ievietojiet tos nākamajā komposta porcijā.

KOMPOSTS – MELNAIS ZELTS!

www.lautusvide.lv

info@lautusvide.lv

600 000 11